

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PAREIGŪNŲ IR KARIŲ VALSTYBINIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMO NR. I-693 15 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-4600 IR LIETUVOS RESPUBLIKOS PAREIGŪNŲ IR KARIŲ VALSTYBINIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMO NR. I-693 1 IR 6 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-4950

Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2020 m. rugsėjo 23 d. sprendimo Nr. SV-S-1674 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1 ir 3 punktus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Nepritarti Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo Nr. I-693 15 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIP-4600 (toliau – Įstatymo projektas Nr. XIIP-4600) dėl šių priežasčių:

1.1. Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 15 straipsnyje nustatyto pareigūnų ir karių valstybinės pensijos priedo už tarnybą (toliau – priedas) tikslas – kompensuoti pareigūnų ir karių valstybinių pensijų už tarnybą gavėjų, negalinčių integruotis į darbo rinką dėl vykdytos profesinės veiklos specifikos ir ribotų galimybių integruotis į darbo rinką, negautas darbo pajamas, iki jie įgis teisę gauti socialinio draudimo pensiją. Siekdamas pareigūnus ir karius integruoti į darbo rinką, Lietuvos Respublikos Seimas 2015 m. birželio 25 d. priėmė Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo Nr. I-693 3, 6, 7, 9, 16 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 15² straipsniu įstatymą, kuriuo nuo 2016 m. sausio 1 d. buvo nustatyta pareigūnų ir karių, išleidžiamų į pensiją, integracijos į darbo rinką ir medicininės reabilitacijos priemonių sistema.

Įstatymo projekto Nr. XIIP-4600 aiškinamajame rašte nurodyta, kad „Įstatymo projektu siekiami tikslai įtraukti kuo daugiau pensijų gavėjų į darbo rinką, labiau suvienodinti priedo mokėjimo sąlygas įsitraukusių į darbo rinką bei nedirbančių pensijų gavėjų atžvilgiu, pagerinti mažiausias pensijas gaunančių pensijų gavėjų materialinę padėtį, pasiekti aptariamą Įstatymo reglamentavimo didesnę nuoseklumą, pateisina prognozuojamą valstybės biudžeto lėšų padidėjimą“. Pritarus Įstatymo projektu Nr. XIIP-4600 teikiamam pasiūlymui, priedas būtų mokamas visiems pareigūnų ir karių valstybinių pensijų už tarnybą gavėjams, iki jie įgis teisę gauti socialinio draudimo pensiją, nevertinant jų gaunamų draudžiamųjų pajamų, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatyme, dydžio.

Darbingo amžiaus dirbantiems pareigūnų ir karių valstybinių pensijų už tarnybą gavėjams kartu su darbo užmokesčiu mokama ir pareigūnų ir karių valstybinė pensija už tarnybą, kurios dydis dėl gaunamo darbo užmokesčio nemažinamas. Valstybinio socialinio draudimo

fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, 58 procentai pareigūnų ir karių valstybinių pensijų už tarnybą gavėjų, kurie pagal Įstatymo projektą Nr. XIII-4600 įgytų teisę gauti priedą, darbo užmokestis (*bruto*) yra 1,2 tūkst. eurų ir daugiau, o 2019 m. paskirtos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos vidutinis dydis už tarnybą buvo 318 eurų.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 7 d. nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymo 15 straipsnio (2007 m. gruodžio 20 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ konstatuota, jog „<...> Konstitucijoje įtvirtintas socialinio solidarumo principas nepaneigia asmeninės atsakomybės už savo likimą, todėl socialinės apsaugos teisinis reguliavimas turi būti toks, kad būtų sudarytos prielaidos ir paskatos kiekvienam visuomenės nariui pačiam pasirūpinti savo gerove, o ne pasikliauti vien valstybės laiduojama socialine apsauga (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2012 m. vasario 6 d., 2012 m. vasario 27 d. nutarimai). Asmens teisė į socialinę paramą ir apskritai į socialinę apsaugą aiškinama atsižvelgiant į Konstitucijoje įtvirtintus socialinės darnos ir teisingumo imperatyvus. Asmeniui teikiama socialinė parama neturi virsti privilegija, ji neturi sudaryti prielaidų asmeniui pačiam nesiekti gauti didesnių pajamų, nesistengti ieškoti galimybių užtikrinti sau ir savo šeimai žmogaus orumą atitinkančias gyvenimo sąlygas. Tad pagal Konstituciją įstatymų leidėjui kyla pareiga įstatymu nustatyti tokius socialinės paramos teikimo pagrindus ir sąlygas, socialinės paramos rūšis ir dydžius, kad būtų sudarytos prielaidos ir paskatos kiekvienam visuomenės nariui pagal išgales stengtis pirmiausia pačiam pasirūpinti savo ir savo šeimos gerove, prisidėti prie visos visuomenės gerovės“.

Pritarus Įstatymo projektu Nr. XIII-4600 siūlomam teisiniam reguliavimui, nebūtų pasiektas valstybės teikiamos socialinės paramos tikslas, nes priedas būtų mokamas ir asmenims, kurie dalyvauja darbo rinkoje ir kuriems negautų darbo pajamų nėra tikslo kompensuoti.

1.2. Preliminariais Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos skaičiavimais, pritarus Įstatymo projektu Nr. XIII-4600 siūlomam teisiniam reguliavimui, teisę gauti priedą įgytų apie 7 000 pareigūnų ir karių valstybinių pensijų už tarnybą gavėjų. Atsižvelgiant į tai, kad priedo dydžio matas yra socialinio draudimo bazinė pensija, kuri kasmet indeksuojama, įvertinus galimus jos pokyčius, Įstatymo projektu Nr. XIII-4600 teikiamam pasiūlymui įgyvendinti 2021 m. reikėtų 16,3 mln. eurų, 2022 m. – 17,3 mln. eurų, 2023 m. – 18,3 mln. eurų papildomų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad „<...> įstatymų leidėjas negali sukurti tokios teisinės situacijos, kai išleidžiamas įstatymas arba kitas teisės aktas, kuriam įgyvendinti reikia lėšų, bet tokių lėšų neskiriama arba jų skiriama nepakankamai“ (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“), kad „teisės norma, kuria valstybė prisiima atitinkamą įsipareigojimą, <...> turi būti paremta materialiniais ir finansiniais ištekliais“ (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 12 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ 8 straipsnio penktosios dalies ir 19 straipsnio pirmosios dalies normų atitikimo

Lietuvos Respublikos Konstitucijai“). Įvertinus tai, jog Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė 2020 m. rugsėjo 23 d. išvadoje Nr. BPE-7 „Išvada dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ nurodė, kad, atsižvelgiant į dabartinę demografinę situaciją ir neapibrėžtumą dėl koronaviruso COVID-19, išlieka rizika, kad užimtųjų skaičius gali mažėti labiau nei tikimasi (augant vartotojų taupymo lygiui, labiau silpnės vidaus paklausa, o tai gali neigiamai paveikti vidaus vartojimą ir ekonomikos augimą), taip pat atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“, įtvirtintą siekį užtikrinti nuoseklų socialinio draudimo pensijų didėjimą, o mažiausias socialinio draudimo senatvės ir netekto darbingumo pensijas priartinti prie minimalaus vartojimo poreikių dydžio, manoma, kad prisiimti papildomų finansinių įsipareigojimų, susijusių su Įstatymo projektu Nr. XIII-4600 siūlomų nuostatų įgyvendinimu, galimybių nebus.

2. Nepritarti Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo Nr. I-693 1 ir 6 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIII-4950 (toliau – Įstatymo projektas Nr. XIII-4950) dėl šių priežasčių:

2.1. Įstatymo projektu Nr. XIII-4950 siūloma pareigūnų ir karių valstybines pensijas skirti buvusiems muitinės pareigūnams, perkeltiems į karjeros valstybės tarnautojų pareigas, įgyvendinant Lietuvos Respublikos tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto 2 straipsnio pakeitimo įstatymą Nr. XIII-1383. Įstatymo projekto Nr. XIII-4950 aiškinamajame rašte nurodyta, kad siūlomomis teisinio reguliavimo priemonėmis siekiama „<...> numatyti pareigūnų valstybines pensijas nuo tarnybos muitinėje statutinio pareigūno pareigose pradžios kaip ir kitų tarnybų statutiniams pareigūnams, kurie buvo perkelti į karjeros valstybės tarnautojų pareigas <...>, tačiau kitaip nei statutiniai muitinės pareigūnai, išsaugojo teisę gauti pareigūno valstybinę pensiją“.

Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir vidaus reikalų sistemos pareigūnams, kurie buvo perkelti į karjeros valstybės tarnautojų pareigas, teisę gauti pareigūnų ir karių valstybinę pensiją buvo išsaugota, nes minėti pareigūnai visada turėjo teisę gauti pareigūnų ir karių valstybinę pensiją. Įstatymų leidėjas, nustatydamas, kad teisę į pareigūnų ir karių valstybinę pensiją turi tik muitinės pareigūnai, dirbę muitinės mobiliosiose grupėse ar muitinės postuose arba atlikę kriminalinę žvalgybą ir (arba) ikiteisminį tyrimą, atsižvelgė į pareigūnų ir karių valstybinės pensijos paskirtį, kuri atskleista konstitucinėje doktrinoje, – „atlyginti už sudėtingą, atsakingą, dažnai rizikingą ir pavojingą asmens tarnybą valstybei“ (Konstitucinio Teismo 2008 m. gruodžio 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies (2000 m. liepos 13 d., 2005 m. gegužės 19 d. redakcijos), 11 straipsnio 5 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija), 11 straipsnio 3 dalies (2005 m. gegužės 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 12 dalies (2007 m. sausio 18 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos

Konstitucijai“), ir įvertino šių muitinės pareigūnų tarnybą, kuri skyrėsi nuo likusių muitinės pareigūnų, kuriems nebuvo taikomi tokie patys reikalavimai ir apribojimai kaip muitinės pareigūnams, dirbusiems muitinės mobiliosiose grupėse ar muitinės postuose arba atlikusiems kriminalinę žvalgybą ir (arba) ikiteisminį tyrimą. Todėl, priešingai nei į karjeros valstybės tarnautojo pareigas perkelti Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir vidaus reikalų sistemos pareigūnai, kiti į karjeros valstybės tarnautojo pareigas perkelti muitinės pareigūnai negali turėtų teisėtų lūkesčių gauti pareigūnų ir karių valstybinę pensiją.

Be to, muitinės pareigūnai į karjeros valstybės tarnautojų pareigas perkelti įvertinus tai, kad jų atliekamos funkcijos nebuvo susijusios su statutinei įstaigai teisės aktuose nustatytų uždavinių įgyvendinimu ir jie neturėjo viešojo administravimo įgaliojimų jiems nepavaldžių asmenų atžvilgiu (pvz., atliko vidaus administravimo funkcijas personalo, finansų, teisės srityse), todėl pasiūlymas ir šiems asmenims skirti pareigūnų ir karių valstybinės pensijas neatitiktų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų paskirties – atlyginti už sudėtingą, atsakingą, dažnai rizikingą ir pavojingą asmens tarnybą valstybei.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad, pritarus Įstatymo projektu Nr. XIII-4950 siūlomam teisiniam reguliavimui, būtų nepagrįstai išplėstas pareigūnų ir karių valstybinių pensijų gavėjų ratas, o įvertinus tai, kad Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog „<...> konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas“ (Konstitucinio Teismo 2015 m. gegužės 14 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 15 straipsnio pakeitimo įstatymų, priimtų 2011 m. gruodžio 20 d. ir 2012 m. gruodžio 20 d., atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“), būtų pažeistas ir konstitucinis asmenų lygiateisiškumo įstatymui principas, nes muitinės pareigūnams, kurie išėjo iš tarnybos muitinėje iki 2018 m. gruodžio 1 d. ir kuriems teisė į pareigūnų ir karių valstybinę pensiją niekada nebuvo nustatyta, lygiai taip pat, kaip ir į karjeros valstybės tarnautojų pareigas perkeltiems muitinės pareigūnams, Įstatymo projektu Nr. XIII-4950 siūlomo teisinio reguliavimo nuostatos nebūtų taikomos.

2.2. Atsižvelgiant į Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos pateiktus duomenis apie muitinės pareigūnų, kurie buvo perkelti į karjeros valstybės tarnautojų pareigas, skaičių, amžių ir įgytą tarnybos stažą, preliminariais Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos skaičiavimais, Įstatymo projektu Nr. XIII-4950 teikiamam pasiūlymui įgyvendinti 2021–2023 m. kasmet reikėtų skirti apie 615 tūkst. eurų papildomų valstybės biudžeto lėšų. Dėl šio nutarimo 1.2 papunkčio antroje pastraipoje nurodytų priežasčių prisiimti papildomų finansinių įsipareigojimų, susijusių su Įstatymo projektu Nr. XIII-4950 siūlomų nuostatų įgyvendinimu, galimybių nebus.

Ministras Pirmininkas

Socialinės apsaugos ir darbo ministras